

บทที่ ๕

สรุปและเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนับได้ว่าเป็นวาระแห่งชาติของทุกประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตร กล่าวคือ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยตลอดไม่ช้าก็เร็ววิวัฒนาการไปตามความผันแปรของสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ได้มีปัจจัยเพิ่มขึ้นหลายประการอันมีผลต่อการพัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

สำหรับความยุติธรรมนั้น ย่อมมีความหมายเป็นสองนัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นหาวิธีวิธีให้เข้าถึงความยุติธรรมตามนัยที่เป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีประเด็นศึกษาค้นคว้าปัญหาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในชั้นเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นประเด็นทางด้านกฎหมายและเนื่องจากตัวกฎหมายเองย่อมเกิดขึ้นหรือมีที่มาจากหลักการและทฤษฎีของศาสตร์หลายด้าน ดังนั้นจึงไม่สามารถศึกษาค้นคว้าเฉพาะในบริบทของหลักนิติศาสตร์เพียงอย่างเดียว

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นมีรากฐานมาจากทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม(Crime Control Model) และทฤษฎีกระบวนการตามกฎหมาย(Due Process Of Law) ทั้งสองทฤษฎีนี้ไม่ได้ขัดแย้งกันในเป้าหมาย นั่นคือมีเป้าหมายเพื่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน แต่สองทฤษฎีมีวิธีการเข้าถึงหรือไปสู่เป้าหมายต่างกันอยู่บ้าง " *two different means to achieve one goal.* " เป้าหมายคือ การค้นหาความจริง การให้ได้ความจริงในคดี

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม มีแนวคิดคือ การมีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินคดี กล่าวคือ เมื่อเกิดคดีต้องนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ได้ มุ่งคุ้มครองสุจริตชนเป็นหลัก และกรณีเมื่อมีพยานหลักฐานชัดเจนแล้ว เช่น กระทำผิดต่อหน้าประจักษ์พยาน ต่อหน้าเจ้าพนักงาน ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ นำชี้ที่เกิดเหตุและมีพยานหลักฐานอื่นสนับสนุน ทฤษฎีนี้จะมีหลักคิดว่าต้องสันนิษฐานว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำผิด แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นแต่ละคดีๆ ไป ไม่ถือข้อสันนิษฐานนี้เป็นหลักกฎหมาย แต่โดยข้อสันนิษฐานเช่นนี้ เมื่อเป็นที่ชัดเจนแล้ว ตำรวจ อัยการ ต้องทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการต่อไป และมุ่งหวังผลให้ได้รับการลงโทษ หากไม่สามารถลงโทษได้ ถือว่า ระบบดำเนินคดีล้มเหลว หลักการนี้ไม่ได้ขัดแย้งกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ในทฤษฎีกระบวนการตาม

กฎหมาย หลักการนี้ให้เครดิตไปที่ ทักษะความสามารถของตำรวจ อัยการ เช่น การติดตามไล่ล่าคนร้าย การตรวจค้นจับกุม ศิลปะการซักถาม เทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐาน บางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำให้การรับสารภาพ การชี้ตัวผู้ต้องหา ก็สามารถกระทำได้และเป็นพยานหลักฐานที่ศาลรับฟัง ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ทฤษฎีกระบวนการตามกฎหมายมีเป้าหมายการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไป การค้นหาความจริงต้องเป็นไปตามกระบวนการแห่งกฎหมายไม่ยอมรับการใช้เทคนิคของตำรวจ ในลักษณะที่เป็นวิธีการไม่เป็นทางการ (Informal Fact Finding) เพราะเกรงว่าอาจจะขัดต่อกฎหมายและเกิดความผิดพลาดได้ง่ายรากเง้าของวิธีคิดเช่นนี้มีมานานนับแต่สมัยการบังคับให้กษัตริย์อังกฤษยอมรับกฎบัตรแมกนาคาตา เพื่อให้กษัตริย์ใช้อำนาจตามอำเภอใจในการจัดการเรื่องที่ดิน การดำเนินการลงโทษต้องเป็นไปตามกฎหมาย สมัยก่อนคำบัญชาของพระมหากษัตริย์ถือเป็นกฎหมาย บางครั้งทรงทำตามอำเภอใจ เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง จึงมีการขจัดความไม่เป็นธรรมนี้ออกไปโดยการอ้างหลักกระบวนการตามกฎหมาย

สรุปได้ว่า ทั้งสองทฤษฎีที่มีเป้าหมายเดียวกันคือค้นหาความจริงในคดีอาญา แต่วิธีการแตกต่างกันว่าจะเข้าไปสู่ความจริงที่เกิดขึ้น ความจริงนั้นจะได้รับการเปิดเผย (Disclosure) ด้วยวิธีใด โดยให้อำนาจรัฐมากหรือจำกัดอำนาจรัฐกันแน่ แต่พึงเข้าใจว่า เป็นเรื่องของวิธีคิดค้นในการค้นหาความจริงในคดีอาญา นั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นการค้นหาสาเหตุการบกพร่องในการค้นหาความจริงชั้นเจ้าพนักงานเนื่องจากยังไม่มี การรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาตามหลักการรับฟังความทุกฝ่าย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าประเทศไทยเรา ก่อน ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มีแนวทางการดำเนินคดีหรือการอำนวยความยุติธรรมตามหลักการควบคุมอาชญากรรม ปัจจุบันหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีผลใช้บังคับ การอำนวยความยุติธรรมของไทยมีแนวโน้มไปตามทฤษฎีกระบวนการตามกฎหมาย ดังนั้นไม่อาจสรุปได้ว่าทฤษฎีไหนดีกว่ากัน สิ่งสำคัญคือทำอย่างไรจึงจะได้ความจริงที่บริสุทธิ์จริง ๆ อันไม่ได้เกิดจากการกระทำที่มีขอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเนื่องจากเทคนิคชั้นเยี่ยมของทนายในการต่อสู้คดี ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในคดีอาญาน่าจะค้นหาความจริงโดยยึดหลักกฎหมาย และจะต้องไม่ให้มีการเอาเปรียบด้วยชั้นเชิงเทคนิคของคู่ความ การค้นหาความจริงในคดีไม่ใช่เกมการต่อสู้ แต่เป็นเป้าหมายของการดำเนินคดี ดังนั้นต้องให้ได้ความจริงที่บริสุทธิ์

ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยในชั้นก่อนฟ้อง การค้นหาความจริงใกล้เคียงกับระบบไต่สวน โดยปล่อยให้พนักงานสอบสวนค้นหาความจริงอย่างเต็มที่ อัยการรอคอยสำนวนการสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนไป แต่อัยการยังมีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมได้ มีอำนาจเรียกพยานไปสอบถามได้ ถือว่า อัยการก็มีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในชั้นก่อนฟ้องเช่นเดียวกัน^๑ แต่ผู้มีส่วนสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานก็คือพนักงานสอบสวนเท่านั้น ส่วนอำนาจการสั่งคดีเป็นของอัยการ ดังนั้นคดีอาจจะถูกผันออกนอกระบบไปได้โดยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง อย่างไรก็ตามการสั่งคดีของอัยการยังไม่เป็นที่สุดเพราะกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ฝ่ายตำรวจคือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและฝ่ายปกครองคือผู้ว่าราชการจังหวัดทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของอัยการได้^๒ และแม้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้วหาตัดสินคดีผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีโดยตนเองไม่^๓

ระบบการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องของประเทศไทยจึงมีการคานอำนาจกันพอสมควร เพียงแต่ในชั้นการค้นหาความจริงก่อนสรุปสำนวนการสอบสวน คดีอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตามปัจจุบันการสอบสวนบางคดีมีกลุ่มบุคคลที่เรียกว่า สหวิชาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น คดีที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็ก การถามปากคำต้องมีพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่เด็กร้องขอ ร่วมในการถามปากคำ^๔

ผู้วิจัยเห็นว่า บางครั้งในทางปฏิบัติอัยการเองมักจะไม่ค่อยมีบทบาทในการแสวงหาความจริง จนมีการกล่าวว่า อัยการประเทศไทยไม่ค่อยมีบทบาทหรือแสดงบทบาทตั้งรับในการอำนวยความสะดวก ประชาชนทั่วไปรู้จักองค์กรนี้น้อยมาก อัยการบางท่านก็กล่าวไม่เห็นด้วยกับการที่บทบาทของอัยการบางครั้งเสมือนเป็นเพียงบุรุษไปรษณีย์รับสำนวนการสอบสวนมาจากพนักงานสอบสวนแล้วส่งฟ้องนำสืบพยานหลักฐานตามท้องสำนวนการสอบสวนให้ศาลตัดสินต่อไป จึงไม่ชัดเจนว่าอัยการจะดำรงฐานะในระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวนกันแน่ เพราะแม้ในชั้นพิจารณาคดีอัยการก็ถือว่าเป็นผู้รักษาสิทธิของจำเลยด้วย ไม่ได้สู้คดีกับทนายความอย่างเอาแพ้ชนะกัน เพราะหลักปรัชญาการทำหน้าที่ของอัยการคือ อัยการเป็นทนายแผ่นดิน ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง อัยการทำหน้าที่แทนรัฐ แทนแผ่นดินซึ่งลดตัวลงมาเป็นคู่ความกับราษฎร

^๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๓

^๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๕

^๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔

^๔ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๓ ทวิ

ในชั้นการพิจารณาคดีของประเทศไทย ศาลจะวางเฉยปล่อยให้คู่ความแสดงพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ข้อดีก็คือทำให้ศาลดำรงความเป็นกลาง เกิดความน่าเชื่อถือ สมดังที่กล่าวกันว่า ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน (The Court is the last resort for people.) แม้กระนั้นในวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติให้ศาลค้นหาความจริงด้วย กล่าวคือระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้^๕ และเมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้^๖ ผู้วิจัยจึงลงความเห็นว่าเป็นตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีแนวโน้มสอดคล้องกับระบบไต่สวน แต่ในทางปฏิบัติผู้ปฏิบัติไม่ว่าจะเป็น อัยการ ผู้พิพากษา ต่างวางตัวไปแนวทางระบบกล่าวหา

การค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นก่อนฟ้องของประเทศไทย ก็คือการสืบสวนสอบสวน เมื่อศึกษาค้นคว้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นแม่บทในการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะที่ได้มีการแก้ไขใหม่ ผู้วิจัยพบว่า มีบทบัญญัติที่สำคัญของการสอบสวนคือ มาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๔ วรรคสี่ ตามที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ ๓ ทำให้เห็นได้ชัดปราศจากข้อสงสัยว่า ตามหลักการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีความสอดคล้องกับหลักการรับฟังความทุกฝ่ายทุกประการ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติอื่น ๆ ที่สนับสนุนแวดล้อมคุ้มครองหลักการรับฟังความทุกฝ่ายอยู่อีกหลายมาตรา เช่น หลักการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ทราบข้อหาอย่างชัดแจ้งนับแต่ชั้นการจับกุม การสอบสวน และในการดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหานั้น ผู้ต้องหาจะต้องอยู่ในสภาพมีความพร้อมที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ อาจจำเป็นต้องมีล่ามแปล หรือผู้ต้องหาต้องไม่เป็นคนวิกลจริตและต้องสามารถต่อสู้คดีได้ หากผู้ต้องหาไม่อาจวิกลจริตไม่สามารถต่อสู้คดีได้ กฎหมายบัญญัติให้งดการสอบสวนไว้ก่อน เพื่อรอให้ผู้ต้องหาอยู่ในสภาพมีความพร้อมที่จะแสดงพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีนั่นเอง

ส่วนการค้นหาความจริงในชั้นศาลยึดถือหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลยไว้ก่อน จนกว่าโจทก์จะแสดงพยานหลักฐานให้ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงเสียก่อน ศาลจึงจะลงโทษจำเลยได้ ดังที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๗ ในชั้นการพิจารณาคดีจึงมีการรับฟังความทั้งสองฝ่ายอย่างเต็มที่สอดคล้องกับหลักการสากลทุกประการ

^๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๘

^๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความทุกฝ่ายในชั้นเจ้าพนักงาน โดยผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะแสดงพยานหลักฐานอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ และเมื่อผู้ต้องหาอ้างพยานหลักฐานใด ๆ แล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องรับฟัง แต่ในความเป็นจริงปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้ต้องหามักจะไม่ต่อสู้คดีในชั้นสอบสวนกลับอ้างว่าจะไปต่อสู้คดีหรือแถลงความจริงในชั้นศาล ทั้งๆ การต่อสู้คดีในชั้นสอบสวนย่อมเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหา เพราะอาจจะมีคำสั่งไม่ฟ้องให้ผู้ต้องหาพ้นคดีไป

ในส่วนของต่างประเทศ สำหรับระบบกล่าวหาของสหรัฐอเมริกา นั้น ต้องพิจารณาและทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ชั้นก่อนฟ้องเป็นอย่างไร การดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ การดำเนินคดีชั้นก่อนการพิจารณาคดี (before trial) ชั้นการพิจารณาคดี (trial) และการดำเนินการหลังการพิจารณาคดี อาจจะใช้เรียกว่าชั้นการบังคับคดี (after trial)

ชั้นก่อนการพิจารณาคดีมีความแตกต่างกับการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นก่อนฟ้องของประเทศไทยอย่างมาก เพราะระบบของสหรัฐอเมริกามีการนำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลเพื่อไต่สวนโดยเจ้าพนักงานตุลาการ หรืออาจจะนำไปให้คณะลูกขุนไต่สวนก่อน จึงจะมีคำสั่งฟ้องได้ เห็นได้ว่าในขั้นตอนนี้ไม่มีเจ้าพนักงานฝ่ายใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจ หรืออัยการ ที่จะมีอำนาจดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานไปโดยลำพังตลอดกระบวนการสอบสวนไปจนถึงการนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาล และในชั้นนี้รัฐธรรมนูญสหรัฐมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาแสดงพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ เช่น การอ้างถิ่นที่อยู่ (alibi) การยื่นคำร้องรูปแบบต่าง ๆ (varieties of motion) เพื่อต่อสู้คดีหรือแสดงความบริสุทธิ์เพื่อปกป้องตนเองตามข้อกล่าวหา ชั้นตอนก่อนฟ้องตามระบบกล่าวหาค่อนข้างจะสลับซับซ้อน มีวิธีการต่อรองคำให้การรับสารภาพ (Plea Bargaining) หรือการที่ผู้ต้องหายอมรับการลงโทษแต่ไม่ยอมรับว่าได้กระทำความผิด (Nolo Contendere) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เรื่องนี้เป็นวิธีการที่พิสดารพอสมควรสำหรับการอำนวยความสะดวกทางอาญา อาจทำให้เห็นว่าวิธีการเช่นนี้ไม่ได้มุ่งในการค้นหาความจริงที่เกิดขึ้น หากแต่เป็นการทำให้คดียุติไปเท่านั้น ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม อย่างสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยเราจะยึดมั่นถือมั่นเอามาเป็นแนวทางทั้งหมดคงไม่ได้ ต้องดูความเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงทางสังคมเป็นกรณีไป

ส่วนระบบไต่สวนของฝรั่งเศสและภาคพื้นยุโรป การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนฟ้องการ มีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบ ๓ ฝ่าย คือ ตำรวจฝ่ายคดี อัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน โดยจุดเด่นของระบบนี้อยู่ที่การมีผู้พิพากษาสอบสวน เข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาชั้น

เจ้าพนักงาน อีกทั้งการสอบสวนของผู้พิพากษาอยู่ภายใต้การตรวจสอบของสำนักงานอัยการสูงสุดด้วย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากระบบนี้เกิดขึ้นจากการจัดตั้งศาลไต่สวนศรัทธา ซึ่งผู้พิพากษาของศาลไต่สวนศรัทธามีอำนาจในการดำเนินคดีนับแต่เริ่มต้น ดังนั้นเมื่อมีการวิวัฒนาการเรื่อยมาก็ยังมีแนวคิดที่ให้ผู้พิพากษาสอบสวนอยู่เช่นเดิม

ประเด็นการรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาแสดงพยานหลักฐานต่อผู้คดีเพื่อความบริสุทธิ์ของตนได้ ตามที่กล่าวมาแล้วในรายละเอียดของบทที่ ๔ สอดคล้องกับหลักการรับฟังความทุกฝ่าย เช่นเดียวกันกับระบบกล่าวหา ที่สำคัญก็คือ การดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานของระบบนี้มุ่งเน้นการค้นหาความจริงแท้คดี เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายเข้ามาช่วยกันค้นหาความจริง การสอบสวนไม่ได้มุ่งไปที่การฟ้องผู้ต้องหาในชั้นตอนต่อไป หากแต่เป็นการค้นหาความจริง ระบบไต่สวนจึงไม่เปิดให้มีการตอรองคำให้การรับสารภาพ หรือการยอมรับการลงโทษโดยไม่ยอมรับผิดตามที่ถูกกล่าวหา เพราะระบบนี้เห็นว่าวิธีการดังกล่าวไม่ทำให้ได้ความจริงอันเป็นเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญา

ผู้วิจัยจึงกล่าวโดยสรุปในประเด็นการรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาในชั้นก่อนฟ้องว่า ไม่ว่าการดำเนินคดีอาญาจะเป็นระบบใด ในชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลหรืออาจเรียกว่าชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นก่อนฟ้อง ทุกระบบต้องมีหลักกฎหมายทั้งที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกฎหมายลักษณะพยาน ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาที่จะแสดงพยานหลักฐานเพื่อความบริสุทธิ์ของตนได้ทั้งสิ้น เป็นแนวทางตามหลักการรับฟังความทุกฝ่ายอันเป็นหลักการสากลในการอำนวยความยุติธรรม แต่สำหรับประเทศไทยแม้มีบทกฎหมายรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาเช่นเดียวกัน ก็ยังเกิดปัญหาความไม่เต็มทีหรือความด้อยประสิทธิภาพในการรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาชั้นสอบสวน

จากการศึกษาค้นคว้าและได้วิเคราะห์หลักทฤษฎีต่างๆ แล้ว ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ข้อสมมุติฐานของปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ดังกล่าว มีความถูกต้องตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๑. ต้องมีบทบัญญัติให้ผู้ต้องหาต้องให้การในชั้นสอบสวนทุกกรณีโดยกระทำต่อหน้า ทนายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจ เหตุผลก็คือการดำเนินคดีอาญาเป็นการค้นหาความจริง และระบบการสอบสวนชั้นเจ้าพนักงานของประเทศไทยต่างจากสหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่ของ ฝรั่งเศสก็ไม่เหมือนกันเสียทีเดียวดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ระบบของไทยการดำเนินคดีมีความ เสรีเด็ดขาดในชั้นการสอบสวนได้คือการทำความเห็นสั่งไม่ฟ้องนั่นเอง ผู้ต้องหามีโอกาสที่จะพ้น ข้อหา ไม่ต้องเสียเวลาในการดำเนินคดีชั้นศาลต่อไป ทำให้ปริมาณคดีสู่ศาลลดน้อยลง อีกทั้งไม่ ต้องไปยื่นขอความเป็นธรรมชั้นอัยการ เพราะทำให้เสียเวลามากกว่าที่จะต่อสู้คดีอ้างพยานหลักฐาน ไปเสียก่อนในชั้นสอบสวน ข้อเสนอแนะนี้อาจจะมีผู้ไม่เห็นด้วยจากเหตุผลว่า เป็นการบังคับให้ ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำ เปิดปากให้ผู้ต้องหาต้องพูด ขัดกับหลักเจตจำนงอิสระและในคดีอาญาจะ แสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ต้องหาไม่ได้ แต่ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญา ชั้นก่อนฟ้องของไทย สอดคล้องกับระบบไต่สวนของฝรั่งเศส ดังนั้นต้องมุ่งค้นหาความจริงเป็นหลัก การดำเนินคดีอาญาไม่ใช่เป็นเกมการต่อสู้ระบบปรัภักษ์ของสหรัฐอเมริกา การที่ผู้ต้องหาให้ การในชั้นสอบสวนย่อมมีแต่ผลดีต่อผู้ต้องหา

ดังนั้นจึงควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา ๑๓๔/๔ วรรคสอง ให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำในชั้น สอบสวน บัญญัติให้มีความชัดเจนว่า ผู้ต้องหาจะกล่าวอ้างพยานหลักฐานใดๆ ก็ให้แถลงในชั้น สอบสวน^๑

๒. ปัจจุบันชั้นสอบสวนไม่มีการเปิดเผยพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวนให้ผู้ต้องหา ทราบ ทำให้ผู้ต้องหาขาดแรงจูงใจและไร้ทิศทางที่จะต่อสู้คดี ดังนั้นต้องมีบทบัญญัติเพิ่มเติม ต่อไปว่า ในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหานั้น ให้พนักงานสอบสวนแจ้งรายละเอียดแห่งพยานหลักฐาน ที่มีอยู่ในท้องสำนวนอันจะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาด้วย เพราะปัจจุบันสำนวนการสอบสวนยัง ถือเป็นความลับของทางราชการ^๒ พนักงานสอบสวนมักจะคิดว่าเป็นเกมการต่อสู้คดี จึงต้องมี เทคนิคในการปกปิดพยานหลักฐานเอาไว้ก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้ผู้ต้องหาหลงการต่อสู้คดี ไร้รู้ ทิศทางที่จะอ้างพยานหลักฐาน จึงเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ ทนายความเองก็ต้องให้ความ ร่วมมือในการค้นหาความจริงด้วย ไม่ใช่แนะนำให้ผู้ต้องหาปฏิเสธและขอต่อสู้คดีชั้นศาลเพียง

^๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๔ วรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้ การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้"

^๒ ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๒๙ บทที่ ๑ ข้อ ๑(๒)

เพื่อให้ตนเองมีบทบาทการเป็นทนายความต่อไป ประเด็นนี้สำคัญมาก ทนายความต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติเสียใหม่ และต้องมีข้อตกลงหรือบัญญัติไว้ในจรรยาบรรณของทนายความ

๓. พนักงานสอบสวนต้องมีฐานะเป็นตุลาการเบื้องต้น ทำการสอบสวนตามหลักการรับฟังความทุกฝ่าย โดยปราศจากอคติ แต่ประเด็นนี้อาจมีนักนิติศาสตร์บางท่านไม่เห็นด้วย เนื่องจากว่าเป็นการผิดหลักธรรมชาติของวิชาชีพที่จะให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจมีทัศนคติเป็นเจ้าของที่กึ่งตุลาการ (Quasi - Judicial) เพราะตำรวจเป็นองค์กรหลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ย่อมมีทัศนคติไปในทางทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าทฤษฎีกระบวนการตามกฎหมาย ผู้วิจัยไม่ได้แย้งในประเด็นนี้ เพราะตามความเป็นจริงย่อมเป็นไปได้ยากที่จะให้บุคคลเดียวกันทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และขณะเดียวกันทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานตามหลักการรับฟังความทุกฝ่าย แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาเองซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าระบบตำรวจมีประสิทธิภาพมาก ก็ยอมรับในจุดอ่อนของภารกิจตำรวจที่ควบอยู่สองด้านคือการปราบปรามอาชญากรรมและการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเป็นกลาง^๘ ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องสร้างตำรวจฝ่ายคดีขึ้นมาอย่างเช่นระบบไต่สวนของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้เนื่องจากปัจจุบัน พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๔๔ ได้แยกตำแหน่งของพนักงานสอบสวนออกจากตำแหน่งตำรวจทั่วไปแล้ว ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของพระราชบัญญัติคือการแยกตำแหน่งของพนักงานสอบสวนเพื่อพัฒนาการอำนวยความยุติธรรม ดังนั้นทำให้พนักงานสอบสวนของไทยอยู่ในฐานะที่มีความใกล้เคียงกับตำรวจฝ่ายคดีของฝรั่งเศสมากยิ่งขึ้น ประเด็นนี้มีเหตุผลสนับสนุนอย่างแข็งขัน ทั้งนี้จะต้องปรับปรุงหลักสูตรพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยตำรวจซึ่งเป็นสถาบันหลักในการผลิตบุคลากรพนักงานสอบสวน การปรับปรุงหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติตามหลักการสอบสวนที่ถูกต้อง

ระเบียบการดำเนินคดีของตำรวจ ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมาย โดยเฉพาะระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๘ ข้อ ๒๕๔ ตามที่กล่าวมาแล้ว ระเบียบนี้ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนต้องรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหา

^๘ The Perils of a double-duty system of law enforcement under the Adversary system.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องนำเอาพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๑(๔) มาใช้บังคับ กล่าวคือ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องวางระเบียบการดำเนินคดีอาญาให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๑๑}

ระบบงานสอบสวน การควบคุม กำกับดูแลการสอบสวนควรกระทำโดยพนักงานสอบสวน ส่วนผู้บังคับบัญชาสายบริหารทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเท่านั้น แต่ไม่มีอำนาจเข้ามาควบคุมการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน มีองค์คณะของพนักงานสอบสวนกำกับดูแลจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

สำหรับในการรวบรวมพยานหลักฐานการใดๆ ที่เป็นเรื่องเล็กน้อยก็จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทำแทนพนักงานสอบสวนได้^{๑๒} ไม่ใช่ปล่อยให้พนักงานสอบสวนต้องทำเองทั้งหมดอย่างที่เป็นอย่างอยู่ เพราะส่งผลให้ลดความมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างสมบูรณ์ลง

^{๑๑} พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๗ มาตรา ๑๑ "สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๔) วางระเบียบหรือทำคำสั่งเฉพาะเรื่องไว้ให้ข้าราชการตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น"

^{๑๒} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๔(๒)